

10.7.2017

Iiris Annala & Pauli Rautiainen:

**Tekijänoikeustuloja saavien taiteilijoiden asema
sosiaalivakuutuksessa**

Tiivistelmä

Ansioperusteisten sosiaalietuuksien taso perustuu pääsääntöisesti ansioeläkevakuutuksen perustana olevaan työtuloon. Tekijänoikeuskorvauksista ei makseta työttömyys-, sosiaaliturva- ja eläkemaksuja eikä niitä siten katsota pääsääntöisesti ansioperusteista sosiaaliturvaa kartuttaviksi työtuloiksi.

Monien taiteilijoiden ansiot koostuvat useasta eri lähteestä. Sekä yrittäjänä tai ilman yritysmuotoa toimivana ammatinharjoittajana että palkansaajana työskentelevän taiteilijan ansiot vakuutetaan siten useamman eläkelain mukaan. Monet tekijänoikeustuloista taloudellisesti riippuvat taiteilijat eivät kuitenkaan saa tekijänoikeustulojaan vakuutettua ansioperusteisissa vakuutusjärjestelmissä. He saattavat siksi joutua perusturvaetuuksien varaan. Nykytilanne rikkoo ansioperusteisen sosiaaliturvan peruseriaa turvata työssäoloaikaiseen tulotasoon suhteutettu toimeentulo silloin, kun ihminen on pysyvästi tai väliaikaisesti poissa työmarkkinoilta.

Tekijänoikeustuloja saavat taiteilijat voivat eräissä tilanteissa vakuuttaa tekijänoikeustulonsa YEL-vakuutettuina yrittäjinä, vaikka tekijänoikeuskorvaukset eivät yksinään ole YEL-työtulon perusteena olevaa tuloa. Yrittäjän eläkelain (YEL) mukainen ansioperusteinen sosiaalivakuutus on kuitenkin monille taiteilijoille ongelmallinen, sillä sen vakuutusmaksut haukkaavat suuren osan pienituloisen taiteilijayrittäjän tuloista kuitenkin nostamatta hänen ansioturvaetuksiensa tasoa perusturvaetuuksien tason yläpuolelle.

Valtion ja säätiöiden taiteilija-apurahalla työskentelevät taiteilijat ovat eläke-, sairaus- ja työtapaturmavakuutuksen osalta vakuutettuja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa (MELA) maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) mukaisesti. Apurahakauden aikana syntyvän tekijänoikeustulon he voivat huomioida YEL-työtulossaan, mutta eivät MYEL-työtulossaan. Apurahalla työskentelyä ei katsota palkkatyöksi mutta ei myöskään yrittämiseksi.

Monien tekijänoikeustuloja saavien asemaa parantaisi se, että YEL-järjestelmään luotaisiin päätoimisen yrittäjyyden tuloarajaa alempi tuloaraja sivutoimiselle yrittäjyydelle ja samalla kaikkien sivutoimisten yrittäjien vakuutusmaksuja alennettaisiin. YEL-järjestelmän

kehittäminen YEL-maksuja kohtuullistamalla olisi parannus erityisesti tekijänoikeustuloja vuosittain kohtalaisesti saavien asemaan.

Valtio rahoittaa MYEL-järjestelmää enemmän kuin YEL-järjestelmää ja siten MYEL-eläkevakuutusmaksut ovat huomattavasti alhaisemmat kuin YEL-maksut. Jos tekijänoikeustulot sosiaalivakuutettaisiin MYEL-järjestelmässä, YEL-vakuutusvelvollinen ei voisi kuitenkaan enää ottaa niitä huomioon määrittäessään YEL-työtuloaan. Tämä on otettava huomioon tekijänoikeustulojen sosiaalivakuuttamista suunniteltaessa. Tämä huomioiden eräs vaihtoehto tekijänoikeustulojen sosiaalivakuuttamiseen olisi siirtää kaikkien taiteilijoiden kaikki YEL-vakuuttamisvelvollisuuden piiriin kuuluvat tulot MYEL-vakuutuksen piiriin. Tämä parantaisi YEL-vakuutusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävien taiteilijoiden asemaa sekä hyödyttäisi osaa taiteilijakunnasta, joka nyt kuuluu YEL-vakuutuksen piiriin.

Taiteilijoiden sosiaaliturvan kehittämisen yhteydessä on myös keskusteltu erityyppisistä erityisratkaisuksista. Taiteilijoiden sosiaaliturvarahasto voisi toimia siten, että tekijänoikeuksien hyödyntäjät velvoitettaisiin osallistumaan taiteilijoiden sosiaaliturvan kustannuksiin.

Yksikään ansioperusteisen sosiaaliturvan uudistus ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaan, että joidenkin taiteilijoiden ansioperusteisten etuuksien laskennallinen taso jää perusturvaetuuksien tason alle. Tämän takia perusturvan parannukset parantavat merkittävästi tekijänoikeustuloja saavien pienituloisten taiteilijoiden asemaa.

Riippumatta taiteilijoiden ansioturva koskevasta ratkaisusta tulisi tekijänoikeuskorvaukset jättää huomiotta työttömyysetuuksia soviteltaessa.

Mistä on kysymys?

Suomalainen sosiaalivakuutus jakaantuu tulosisonnaiseen ansioperusteiseen turvaan ja tuloista riippumattomaan perusturvaan. Tekijänoikeuskorvauksista ei nykyisin pääsääntöisesti makseta työttömyys-, sosiaaliturva- ja eläkemaksuja, eivätkä ne siten kerrytä ansioperusteista sosiaaliturvaa, joka säilyttäisi tekijänoikeuskorvauksia saavan henkilön tulotason tilanteissa, joissa hän ei väliaikaisesti tai pysyvästi tienaa elantoaan ansiotyössä.

Ansioeläketurvajärjestelmät ovat keskeisessä asemassa ansioperusteisessa sosiaalivakuutuksessa. Ansioperusteisten sosiaalietuuksien taso perustuu usein ansioeläkevakuutuksen perustana olevaan työtuloon.

Palkkatyösuhteen ulkopuolella syntyneet tekijänoikeustulot voidaan nykyisin huomioida yrittäjien eläkelain (YEL) mukaista YEL-tuloa määriteltäessä. Tekijänoikeustuloja saavat taiteilijat voivat siten eräissä tilanteissa vakuuttaa tekijänoikeustulonsa YEL-vakuutettuina yrittäjinä. Vaikka tekijänoikeuskorvaukset eivät yksinään ole YEL-työtulon perusteena olevaa tuloa, taiteilija saa ottaa ne huomioon määritellessään omaa YEL-työtuloaan. Yrittäjän työpanoksen arvon määrittelyssä on ylipäänsä suhteellisen paljon joustavuutta.

Yrittäjän eläkelain (YEL) mukainen ansioperusteinen sosiaalivakuutus on kuitenkin monille taiteilijoille ongelmallinen, sillä sen vakuutusmaksut haukkaavat suuren osan pienituloisen taiteilijayrittäjän tuloista kuitenkin nostamatta hänen ansioturvaetuksiensa tasoa perusturvaetuksien tason yläpuolelle. YEL-vakuutuksen ottaminen ei ole taloudellisesti kannattavaa nykyisin kenellekään, jonka YEL-työtulo jää lähelle YEL-vakuuttamisvelvollisuuden kynnystä, joka vuonna 2016 on 7 557,18 euroa. Lukuisilla tekijänoikeustuloja saavilla taiteilijoilla YEL-työtulo jää tasolle, jolla YEL-vakuutuksen ottaminen ei ole taloudellisesti järkevää.

YEL-vakuutettujen määrä vaihtelee huomattavasti taiteenaloittain. Vaihtelu on erityisen suurta runsaasti tekijänoikeustuloja saavien vapaiden taiteilijoiden keskuudessa. Tämä liittyy osaltaan siihen, että osa taiteilijoista välttelee työttömyysturvalainsäädännön soveltamiskäytänteiden vuoksi YEL-vakuutuksen ottamista, jos se on heille mahdollista.

Samalla kun tekijänoikeuskorvaukset eivät kerrytä ansioperusteista sosiaaliturvaa niiden perusteella kuitenkin sovitellaan työttömyyspäivärahaa. Tekijänoikeuskorvaukset katsotaan tällä hetkellä työttömyysetuuksien tasoa määriteltäessä ansiotuloksi.

Erilainen itsensä työllistäminen ilman yritysmuotoa on taidealoilla varsin yleinen tapa työllistyä. Tällainen työ näyttäisi olevan lisääntymään päin, sillä palkkatyösuhteessa taiteellista työtä tekevien määrä on ollut laskussa viime vuosina.

Erityisesti vapaiden taiteiden alueilla kirjailijat, kuvataiteilijat ja säveltäjät luovat ja myyvät tekijänoikeuden suojaamia teoksia valtion ja säätiöiden taiteilija-apurahalla työskennellen. Apurahansaajina heitä ei katsota sosiaaliturvajärjestelmässä palkkatyöntekijöiksi tai yrittäjiksi. Eläke-, sairaus- ja työtapaturmavakuutuksen osalta he ovat apurahatulon perusteella vakuutettuja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa (MELA) maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) mukaisesti. Apurahakauden aikana syntyvän tekijänoikeustulon he voivat huomioida YEL-työtulossaan, mutta eivät MYEL-työtulossaan. Työttömyysturvajärjestelmässä heidät katsotaan apurahakauden aikana hyväksyttävästä syystä työmarkkinoiden ulkopuolella oleviksi. Apurahakausi pidentää työssäoloehdon täyttymisen tarkastelujaksoa. Nykyisen sosiaalivakuutusjärjestelmän on vaikea saada otetta apurahatyöskentelyn kaltaisesta toiminnasta.

Taiteilijoille on tyypillistä, että heidän ansionsa koostuvat useasta eri lähteestä. Sekä yrittäjänä tai ilman yritysmuotoa toimivana ammatinharjoittajana että palkansaajana työskentelevän taiteilijan ansiot vakuutetaan siten useamman eläkelain mukaan. Monet tekijänoikeustuloista taloudellisesti riippuvat taiteilijat eivät kuitenkaan saa tekijänoikeustulojaan vakuutettua ansioperusteisissa vakuutusjärjestelmissä. He saattavat siksi työuransa jälkeen tai sen aikana sairauden tai vanhemmuuden vuoksi jäädä kokonaan vähimmäistoimeentuloa turvaavien kansanvakuutusperiaatteelle rakentuvien perusturvaetuuksien varaan.

Suomalainen ansioperusteinen sosiaalivakuutus rakentuu kattavuuden ajatuksen varaan: kaikenlaisen työtulon tulisi kuulua sosiaalivakuutuksen piiriin ja kerryttää ansioperusteista sosiaaliturvaa. Nykytilanne rikkoo siten ansioperusteisen sosiaaliturvan peruseriaatetta turvata työssäoloaikaiseen tulotasoon suhteutettu toimeentulo silloin, kun ihminen on

pysyvästi tai väliaikaisesti poissa työmarkkinoilta esimerkiksi vanhemmuuden tai työtapaturman vuoksi.

Taiteilijoiden saamat tekijänoikeustulot vaihtelevat joistakin sadoista kymmeneen tuhansiin ja eräissä tapauksissa jopa satoihin tuhansiin euroihin vuodessa. Suurimmalle osalle tekijänoikeustuloja saavista taiteilijoista tekijänoikeustulot eivät ole heidän ensisijainen eikä edes taloudellisessa mielessä kovinkaan merkittävä tulonlähde. Toisaalta esimerkiksi musiikin alueella eräille taiteilijoille tekijänoikeustulot ovat lähes yksinomainen tulonlähde. Juuri tässä ryhmässä poikkeama sosiaalivakuuttamisen kattavuusperiaatteesta on johtanut dramaattisiin epäkohtiin taiteilijan sairastuttua tai tultua vanhemmaksi.

Tällä hetkellä tiedämme hyvin vähän tekijänoikeustulojen merkityksestä eri taiteilijaryhmien tulonmuodostukselle. On kuitenkin selvää, etteivät tekijänoikeustuloja saavat taiteilijat ole yhtenäinen ryhmä, jonka kaikki sosiaalivakuutukseen liittyvät ongelmat olisi ratkaistavissa jonkin yhden yksittäisen ratkaisun avulla.

Tekijänoikeustuloja saavien taiteilijoiden sosiaalivakuutuksen ongelmat liittyvät niihin yleisiin ongelmiin, joita nykyinen sosiaalivakuutusjärjestelmä kohtaa työelämän muuttuessa. Taiteellista työtä on usein pidetty työelämän koelaboratoriona. Työelämän murrosten vaikutukset tulevat esiin usein selväpiirteisesti taiteilijoiden sosiaalisessa ja taloudellisessa asemassa.

Miten epäkohtia on ehdotettu korjattavaksi aiemmin?

Taiteilijoiden sosiaalisen aseman kehittämistä on pohdittu tasaisin väliajoin jo 1960-luvulta alkaen. Keskustelun painopiste oli ensin apurahajärjestelmän kehittämisessä ja 1980-luvulta lähtien myös taiteilijoiden verotukseen liittyviä epäkohtia on selvitetty yhä laajemmin.

Taiteilijoiden sosiaaliturvakysymykset nousivat todenteolla esiin 1990-luvun lamavuosien jälkeen, jolloin opetus- ja kulttuuriministeriön asettamat Taisto-toimikunnat ehdottivat useita toimenpiteitä taiteilijoiden työllisyyden ja sosiaaliturvan parantamiseksi. Taisto II -toimikunta pohti muun muassa, voitaisiinko pienituloisen yrittäjänä toimivan taiteilijan YEL-vakuutusmaksua alentaa hänen eläketurvaa heikentämättä.

Pienituloisten taiteilijoiden YEL-vakuutusmaksuhojennus samoin kuin muutkin ajatukset YEL-järjestelmän kehittämisestä pienituloiset taiteilijat paremmin huomioivaksi eivät saaneet 2000-luvun alussa vastakaikua. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Taisto II-seurantatyöryhmä totesi vuonna 2003 selvitetyn, ettei YEL-järjestelmän puitteissa ole mahdollista kohdella pienituloisia taiteilijoita eri tavalla kuin muita yrittäjiä alentamalla näiden vakuutusmaksuja. Vapaiden taiteilijoiden kaltaisten erityisryhmien sosiaaliturvan epäkohtia ei Taisto II-seurantatyöryhmän mielestä voinut ratkaista YEL-järjestelmän puitteissa.

Tämän jälkeen tekijänoikeustuloja saavien taiteilijoiden sosiaaliturvaa ehdotettiin kehitettäväksi palkansaajien työeläkejärjestelmässä. Ajatuksena oli, että tekijänoikeustuloista kertyisi eläkettä aivan kuten muistakin työtuloista. Kansanedustaja Anni Sinnemäki jätti vuoden 2005 valtiopäivillä lakialoitteen tekijänoikeusjärjestöjen kautta maksettavien tekijänoikeuskorvausten vakuuttamisesta palkansaajien työeläkejärjestelmässä siten, että tekijänoikeustuloja saavat maksaisivat sekä palkansaajan että työnantajan eläkevakuutusmaksun. Sinnemäen ehdotus ei olisi ollut edullinen pienituloisille taiteilijoille, eikä ehdotukseen ole sittemmin enää palattu realistisena tekijänoikeustulojen eläkevakuuttamisen kehittämisvaihtoehtona.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama selvityshenkilö Tarja Cronberg tunnisti vuonna 2010 laatimassaan selvityksessä Luova kasvu ja taiteilijan toimeentulo, kuinka taiteilijoiden heikko työmarkkina-asema, heidän pirstoutuneet työsuhteensa ja toimeentulon epävarmuus

aiheuttivat ongelmia sosiaaliturvan kannalta. Hän esitti, että ammattitaiteilijoiden sosiaalivakuuttaminen keskitetään ensivaiheessa Maatalousyrittäjien eläkelaitokseen, sillä valtio osallistuu sen hallinnoiman MYEL-vakuutuksen kustannuksiin YEL-vakuutusta enemmän. Lisäksi Cronberg katsoi, että olisi selvitettävä mahdollisuus toteuttaa aivan erityinen Saksan Künstlersozialkasse-järjestelmää muistuttava taiteilijoiden sosiaaliturvavakuutus, jossa taiteen hyödyntäjät myös osallistuvat sosiaalivakuutuksen kustannuksiin. Cronbergin selvitys ei johtanut eläketurvan kehittämistoimiin.

Keskustelu taiteilijoiden sosiaaliturvan kehittämisestä siirtyi Cronbergin selvityksen jälkeen pääosin opetus- ja kulttuuriministeriön ulkopuolelle. Keskeisen roolin sai sosiaali- ja terveysministeriön asettama Luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien sosiaaliturvatyöryhmä. Sen tavoitteena oli kehittää sosiaalivakuutusta siten, ettei luovilla aloilla työskentelevien ja muiden itsensä työllistävien sekä palkansaajien välillä olisi perusteettomia eroja sosiaaliturvassa.

Vuonna 2013 valmistuneessa raportissaan sosiaaliturvatyöryhmä ehdotti, että työntekijän eläkelakia sovellettaisiin myös luonnollisten henkilöiden tekemään, toimeksianto- ja konsulttisopimuksiin perustuvaan työhön. Edellytyksenä olisi, että henkilö ei harjoittaisi toimintaansa yhtiön tai muun yhteisön muodossa ja hänen tulonsa ei-työsuhteisesta työstä jäisivät pakollisten YEL- ja MYEL-vakuutusten tulorajojen alle. Eläketurvakeskus huomautti kuitenkin, että on hankala valvoa, etteivät uuteen erityisryhmään kuuluvien henkilöiden työtulot nouse pakollisen YEL-vakuutuksen tulorajan yli. Tämä kuvastaa hyvin, kuinka vaikeaa taiteilijoita koskevien erityissäännösten luominen sosiaalivakuutusjärjestelmään on.

Tekijänoikeustulojen osalta sosiaaliturvatyöryhmä tyytyi toteamaan, että ne voidaan ottaa huomioon YEL-vakuutuksen perusteena olevaa tuloa määriteltäessä. Työryhmä asettui vastustamaan aiemmissa keskusteluissa esillä ollutta luovien alojen sosiaaliturvarahastoa, sillä taiteilijoita koskevan erilliskäytön katsottiin hajauttavan sirpaleista sosiaaliturvajärjestelmää entisestään sekä lisäävän hallinnollisia kustannuksia. Työryhmä totesi, että luovien alojen työntekijöiden sekä muiden itsensä työllistäjien eläketurvaa tulisi ensisijaisesti parantaa olemassa olevan ansioperusteisen sosiaalivakuutusjärjestelmän puitteissa.

Sosiaaliturvatyöryhmän loppuraporttiin jättämässään lausumissa opetus- ja kulttuuriministeriön ja taiteilijajärjestöjen edustajat katsoivat, että taiteilijoiden kaikki eityösuhteinen eläketurva tulisi järjestää maatalousyrittäjien eläkelain mukaan. Luovan työn tekijät ja yrittäjät korostivat omassa lausumassaan sosiaalivakuutusongelmien johtuvan pienituloisuudesta, mikä edellyttää muun muassa perusturvan kehittämistä.

Mitä tilanteen korjaamiseksi voisi tehdä?

Seuraavaksi esitelemme vaihtoehtoisia malleja tekijänoikeustuloja saavien ansioperusteisen sosiaalivakuutuksen kehittämiseksi. Käsitlemme YEL-järjestelmän ja MYEL-järjestelmän kehittämistä sekä taiteilijoiden erityisratkaisun luomista. Nämä ovat toisilleen vaihtoehtoisia etenemispolkuja.

Yksikään ansioperusteisen sosiaaliturvan uudistus ei poista taiteilijoiden pienituloisuuden ongelmaa. Vaikka ansioturvaa kuinka kehitettäisiin, taiteilijakunnassa on paljon pienituloisia, joiden ansioperusteiset etuudet jäävät perusturvaetuuksien tason alle. Tämän takia perusturvan parannukset parantavat merkittävästi tekijänoikeustuloja saavien pienituloisten taiteilijoiden asemaa.

Sosiaalivakuutusjärjestelmän peruseriaatteiden näkökulmasta olisi tärkeää korjata tekijänoikeustulojen kohteluun työttömyysetuuksien määrää laskettaessa liittyvät epäkohdat. Näiden korjaaminen ei sinänsä liity siihen, kehitetäänkö tekijänoikeustuloja saavien taiteilijoiden eläketurvaa YEL-perusteisesti, MYEL-perusteisesti tai jollakin muulla tavalla.

Tekijänoikeustulojen vakuuttaminen MYEL-järjestelmässä

Maatalousyrittäjien eläkelaitos vastaa jo nykyisellään tieteellisestä ja taiteellisesta työstä maksettavien apurahojen työeläkevakuutuksesta. Tässä mielessä olisi luontevaa, että myös taiteellisesta työstä maksettavat tekijänoikeuskorvaukset vakuutettaisiin siellä. Maatalousyrittäjien eläkelaitos näyttäytyy taiteilijakunnalle houkuttelevana eläkelaitoksena, sillä valtio rahoittaa MYEL-järjestelmää enemmän kuin YEL-järjestelmää ja siten MYEL-eläkevakuutusmaksut ovat huomattavasti alhaisemmat kuin YEL-maksut.

Jos tekijänoikeustulot sosiaalivakuutettaisiin MYEL-järjestelmässä, YEL-vakuutusvelvollinen ei voisi enää ottaa niitä huomioon määrittäessään YEL-työtuloaan. Muutos voi olla haitallinen sellaiselle taiteilijalle, jolle jää tekijänoikeustulojen MYEL-vakuutusvelvollisuuden jälkeenkin YEL-vakuutettavia tuloja niin paljon, että hän juuri ja juuri ylittää YEL-vakuutusvelvollisuuden rajan.

Käytännössä tekijänoikeustulojen MYEL-vakuuttamisesta seuraakin tarve pohtia taiteilijoiden kaikkien YEL-vakuuttamisvelvollisuuden piiriin kuuluvien tulojen siirtämistä MYEL-vakuutuksen piiriin. Tällöin maatalousyrittäjien eläkelaitoksesta muodostuu maatalousyrittäjien lisäksi taiteilijoiden erityinen eläkelaitos ja valtion tehtäväksi tulee tukea taiteilijoiden sosiaalivakuutusjärjestelmää maatalousyrittäjien sosiaalivakuutusjärjestelmää vastaavalla tavalla.

Olisi linjakasta, että tekijänoikeustulojen MYEL-vakuutusvelvollisuus syntyisi samoilla euromääräisillä kriteereillä kuin nykyisin apurahansaajilla. Tekijänoikeustulojen vakuuttaminen MYEL-järjestelmässä olisi parannus erityisesti tekijänoikeustuloja vuosittain suhteellisen runsaasti saavien, mutta YEL-vakuutuksen ulkopuolelle syystä tai toisesta jäävien taiteilijoiden asemaan. Se olisi parannus myös merkittävälle osalle YEL-järjestelmän piiriin nykyisin kuuluvista taiteilijoista, jos taiteilijoiden kaikki ei-työsuhteinen työskentely vakuutettaisiin nykyisen YEL-järjestelmän sijaan MYEL-järjestelmässä.

YEL-järjestelmän kehittäminen

Sosiaalivakuutusjärjestelmä kohtelee vapaita taiteilijoita yrittäjinä, vaikka heidän YEL-tulonsa jäävät usein niin pieniksi, etteivät he ole velvollisia ottamaan YEL-vakuutusta. Silloinkin kun taiteilija on YEL-vakuutusvelvollinen, hän maksaa usein tuloihinsa nähden suhteettoman suurta YEL-vakuutusmaksua ja saa vain niukasti perusturvaetuuksien tason ylittävää ansioturvaa. Monet pienyrittäjät kohtaavat saman ongelman, eivätkä tekijänoikeustuloja saavat taiteilijat ole tässä suhteessa mitenkään erityinen ryhmä. Samalla kun heidän asemaansa YEL-järjestelmässä parannetaan, myös muiden pienyrittäjien asemaa parannetaan.

Monien tekijänoikeustuloja saavien asemaa parantaisi jo se, että YEL-järjestelmään luotaisiin päätoimisen yrittäjyyden tulorajaa alempi tuloraja sivutoimiselle yrittäjyydelle ja samalla sivutoimisten yrittäjien vakuutusmaksuja alennettaisiin. Jotta alemman tulorajan piiriin pääsisi, työmäärä ei saisi vastata kokoaikaista yrittäjyyttä. Pätkä- ja osa-aikatöiden yleistyessä onkin todennäköistä, että yhä useampi työllistää itsensä sivutoimisesti. Myös tästä syystä on perusteltua luoda YEL-järjestelmään vakuutusmaksuihin porrastusta tulojen mukaan.

YEL-järjestelmän kehittäminen YEL-maksuja kohtuullistamalla olisi parannus erityisesti tekijänoikeustuloja vuosittain kohtalaisesti saavien asemaan. Pätkä- ja osa-aikatyöt ovat tulleet työmarkkinoille jäädäkseen. Työmarkkinoiden edelleen sirpaloituessa paineet YEL-järjestelmän avaamisesta myös pienituloisille yrittäjille ja itsensä työllistäjille tulevat kasvamaan riippumatta siitä, miten tekijänoikeustulojen sosiaalivakuuttamiselle käy.

Taiteilijoiden erityisratkaisun luominen

Taiteilijoiden erityisjärjestelyjä on vastustettu siksi, että on koettu, ettei yhtä erityisryhmää ole yhdenvertaisuuden vuoksi syytä kohdella paremmin kuin muita ryhmiä. On kuitenkin syytä muistaa, että kaikki nykyiset eläkejärjestelmät ovat valtion eri tavoin tukemia. Esimerkiksi jo nykyinen MYEL-järjestelmä on erityisratkaisu suhteessa YEL-järjestelmään.

Tekijänoikeustuloja työstään ansaitsevat maksavat tuloistaan ansiotuloveroja ja osallistuvat yhteiskunnan palveluiden rahoittamiseen. Ei ole mitään ehdotonta syytä, miksei Suomessa taiteilijoiden ansioperusteinen sosiaalivakuutus voisi perustua samaan tapaan taiteilijoiden erityisratkaisulle kuin esimerkiksi Saksassa. Kysymys on yksinomaan poliittisista arvovalinnoista.

Eräs vaihtoehto tekijänoikeustuloja saavien ansioperusteisen sosiaalivakuutuksen kehittämiseksi olisi jo aiemmin esitetyn taiteilijoiden sosiaaliturvarahaston luominen. Siinä esimerkiksi tekijänoikeuksien hyödyntäjät voitaisiin velvoittaa osallistumaan taiteilijoiden sosiaaliturvan kustannuksiin.

Perusturvan parantaminen

Tekijänoikeustuloja saavien taiteilijoiden kohdalla pienituloisuus on yleistä. Arkkitehtuuria lukuun ottamatta kaikilla taiteenaloilla suhteellisen köyhyyden rajan tuntumassa (tulot 60 % väestön mediaanituloista) elävien osuus on merkittävä ja se vaihtelee tutkimusten mukaan taiteenaloittain noin kymmenesosasta lähes puoleen alan taiteilijakunnasta, silloin kun

taiteilijakuntaan sisällytetään myös työttömät, eläkkeellä olevat ja muut tulonsiirtojen varassa elävät taiteilijat.

Vain riittävän tasoinen perusturva turvaa myös niiden taiteilijoiden toimeentuloa, jotka eivät tulojensa vähyyden vuoksi hyödy ansioturvasta. Perusturvan kehittäminen ja etenkin perustulo- ja takueläketyypiset perusturvajärjestelyt ovat tärkeitä monen pienituloisen taiteilijan toimeentulolle. Koska tekijänoikeustuloja saavilla taiteilijoilla on tyypillisesti useita erilaisia työmarkkina-asemia saman kalenterivuoden aikana, sosiaaliturvan yhteensovittamisen ongelmia mahdollisimman laajasti purkavat perustulotyyppiset perusturvan kehittämistratkaisut, ovat tärkeä osa tekijänoikeustuloja saavien taiteilijoiden sosiaalivakuutuksen parantamista.

Työttömyysturvan epäkohtien poistaminen

Tekijänoikeuskorvaukseen oikeuttava työ on usein tehty kauan ennen työttömyyttä. Tekijänoikeuskorvaustulon huomioiminen sovitellun päivärahan määrää laskettaessa asettaa tekijänoikeustuloja saavat epäoikeudenmukaiseen asemaan. Olisikin parempi, että jatkossa tekijänoikeuskorvauksia ei otettaisi huomioon työttömyysetuuksia soviteltaessa. Nykytilanne on erityisen ongelmallinen niille tekijänoikeustuloja saaville taiteilijoille, jotka eivät ole YEL-vakuuttaneet itseään, koska he ovat ennen työttömyyttään työllistyneet päätoimisina palkansaajina